

ĮSTATYMŲ, NUSTATANČIŲ BAUDŽIAMĄJĄ ATSAKOMYBĘ UŽ NETEISĖTUS VEIKSMUS SU PSICHOTROPINĖMIS ARBA NARKOTINĖMIS MEDŽIAGOMIS, TOBULINIMO PROBLEMAS

prof. dr. Justinas Pečkaitis

Lietuvos teisės akademija, Ateities 20, 2057 Vilnius
Telefonas 77 26 06

Spaudai pateikta 1998 m. birželio 25 d.

Santrauka

Spartus psichotropinių ir narkotinių medžiagų plitimas ir su juo susijęs nusikalstamumo, taip pat ir organizuoto (neteisėta narkotikų prekyba), didėjimas lemia būtinybę tobulinti baudžiamuosius įstatymus, nustatančius atsakomybę už neteisėtus veiksmus su psichotropinėmis arba narkotinėmis medžiagomis. Tai galima daryti šiomis kryptimis:

Pirma, labiau diferencijuoti baudžiamąją atsakomybę, atsižvelgiant į nagrinėjamų nusikaltimų dalyką.

Psichotropines arba narkotines medžiagas pagal jų savybes galima suskirstyti į 3 grupes:

- ypač stiprios psichotropinės arba narkotinės medžiagos, keliančios pavojų žmogaus gyvybei (kokainas, opijus ir jo preparatas, lizergidas (LSD) ir kt.);
- psichotropinės arba narkotinės medžiagos, pavojingos žmogaus gyvybei ir sveikatai (kanapės ir jų dalys, amfetaminas);
- psichotropinės arba narkotinės medžiagos, darančios žalą žmogaus sveikatai, – vadinamieji švelnieji narkotikai (kai kurie morfino dariniai, marihuana ir kt.).

Antra, naujų veikų kriminalizavimas ir kai kurių dekriminalizavimas.

Trečia, atsižvelgiant į kitų valstybių patirtį, 1988 m. JTO konvenciją ir realią padėtį Lietuvoje, jau numatytas kvalifikuojamąsias aplinkybes reikėtų papildyti naujomis.

Net iki XIX a. narkotikai ir su jais susiję neigiami socialiniai reiškiniai nekėlė grėsmės žmonijai: narkotikus žmonės vartodavo labai retai ir dažniausiai tik mistiniais, religiniais arba ritualiniais tikslais. Kita vertus, narkotikai buvo žinomi tik tam tikrų socialinių sluoksnių atstovams (pvz., žyniams), pagaliau jie nebuvo masiškai gaminami.

XIX ir XX amžių sandūroje narkomanija pradeda sparčiai plisti daugelyje valstybių, o XX amžiaus viduryje jau tikra narkomanijos epidemija apima JAV, daugelį Pietų Amerikos valstybių, Italiją, Japoniją, Kanadą, Švediją, Angliją, kitas šalis, tampa nacionaline nelaimė tikrąja šio žodžio prasme. Šiuo metu narkomanija išplitusi visame pasaulyje. Vis didėjantis narkomanijos ir su ja susijusių socialinių reiškinių (pavojus žmonių ir ypač vaikų sveikatai ir gerovei, neteisėtos narkotikų gamybos, paklausos ir apyvartos didėjimas, ryšys tarp neteisėtos apyvartos ir organizuoto nusikalstamumo formų, griauinančių valstybių ekonomiką ir

keliančių grėsmę jų stabilumui, saugumui ir suverenitetui) plitimas bei jų neigiamas poveikis ekonominiams, kultūriniais ir politiniams visuomenės pagrindams verčia valstybes kurti veiksmingas kovos su piktnaudžiavimu psichotropinėmis ir narkotinėmis medžiagomis priemones.

Tai rodo valstybių priimti tarptautiniai susitarimai bei konvencijos:

- 1) Tarptautinė opijaus konvencija, pasirašyta 1912 metais sausio 23 d. Gaguose;
- 2) Susitarimas dėl rūkomojo opijaus gamybos, vidaus prekybos ir jo vartojimo, pasirašytas 1925 metų vasario 11 d. Ženevoje;
- 3) Tarptautinė opijaus konvencija, pasirašyta 1925 metų vasario 19 d. Ženevoje;
- 4) Narkotinių medžiagų gamybos apribojimo ir jų skirstymo reguliavimo konvencija, pasirašyta 1931 metais liepos 13 d. Ženevoje;
- 5) Susitarimas dėl opijaus rūkymo kontrolės įvedimo Tolimuosiuose Rytuose, pasirašytas 1931 metais lapkričio 27 d. Bankoke;
- 6) Susitarimų, konvencijų ir protokolų dėl narkotinių medžiagų pakeitimo protokolas, pasirašytas 1946 metais gruodžio 11 d. Leik Saksese;
- 7) Protokolas, pasirašytas 1948 metais lapkričio 19 d. Paryžiuje, dėl vaistinių medžiagų, kurioms netaikoma 1931 metų liepos 13 d. narkotinių medžiagų gamybos apribojimo ir skirstymo reglamentavimo konvencija ir jos pakeitimai pagal 1946 metų gruodžio 11 d. Leik Saksese pasirašytą protokolą, tarptautinės kontrolės;
- 8) Protokolas dėl aguonų kultivavimo, opijaus gamybos apribojimo ir reglamentavimo, tarptautinės ir didmeninės jo prekybos ir vartojimo, pasirašytas 1953 metais birželio 23 d. Niujorke.

Globalinis narkotikų paplitimas ir su juo susiję neigiami socialiniai reiškiniai tiesiog vertė valstybes sustiprinti ir papildyti priemones, numatytas šiuose susitarimuose ir konvencijose.

Buvo priimtos trys JTO viską apimančios ir gana veiksmingos tarptautinės kovos su neteisėtais veiksmais, susijusiais su psichotropinėmis ir narkotinėmis medžiagomis, konvencijos, kuriose numatyti įvairūs problemos aspektai, jos sprendimo būdai bei priemonės. Tai: 1) 1961 metų Vieninga konvencija dėl narkotinių priemonių; 2) 1971 metų Konvencija dėl psichotropinių medžiagų; 3) 1988 metų Konvencija dėl kovos su neteisėta narkotinių priemonių ir psichotropinių medžiagų apyvarta. Pirmąsias, 1961 ir 1971 metų, konvencijas Lietuva patvirtino 1994 metais, o 1998 metų kovo 12 d. ratifikavo 1988 metų Konvenciją dėl kovos su neteisėta narkotinių ir psichotropinių medžiagų apyvarta [1].

Neteisėta narkotikų pasiūla bei jų vartojimas neaplenkė ir Lietuvos Respublikos. Žinoma, būtų naivu manyti, kad narkotikai – tik šių dienų nelaimė. Tarpukario Lietuvos kriminalinės policijos archyvų duomenimis, į Lietuvą kontrabandos būdu iš Olandijos per Vokietiją buvo įvežamas kokainas. Lietuvoje kokainą daugiausia vartodavo aukštuomenė ir prostitutės. Prekeiviai narkotikais už pinigus, gautus iš šio nešvaraus biznio, pirkdavosi bankus, restoranus, ištaigingus namus [2: 50]. Sovietmečiu žinios apie narkotikus buvo pažymėtos žyma “slaptai” arba “visiškai slaptai”. Tačiau jau 1987 metais nusikaltimų, susijusių su narkotinėmis priemonėmis, buvo atskleista 156. Be jokių išlygų galima teigti, kad narkotikų problema kasmet darosi vis aktualesnė. Tai patvirtina šie faktai:

1) daugėja sergančių narkomanija. Įvairių šaltinių duomenimis, šiuo metu Lietuvoje yra 2400 narkomanų. Tai sudaro 0,07 proc. visų šalies gyventojų (žemesnis rodiklis už Europos vidutinį). Žinant, kad oficiali statistika neatspindi tikrojo narkomanijos masto, šį skaičių reikėtų smarkiai padidinti;

2) kasmet daugėja nusikaltimų, susijusių su narkotikais:

Metai	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997
Nusikaltimai	121	239	302	334	395	511	630

Nusikaltimų struktūroje, kaip ir ankstesniais metais, vyrauja neteisėtas psichotropinių arba narkotinių medžiagų gaminimas, įsigijimas, laikymas, gabenimas, siuntimas, pardavimas arba kitoks platinimas (LR BK 232¹ str.).

Padidėjo grupinis ir recidyvinis nusikalstamumas. Vadinasi, nelegali psichotropinių ir narkotinių medžiagų platinimo infrastruktūra tampa vis labiau organizuota ir specializuota;

3) daug įvairesnė darosi narkotikų apyvartos struktūra. VRM Informatikos ir ryšių departamento duomenimis, per 1996 metus iš neteisėtos narkotinių priemonių apyvartos buvo išimti šių rūšių narkotikai ir jų kiekiai:

- aguonų stiebelių ir galvučių – 1390,8 kg;
- opijaus ekstrakto – 86,04 l;
- acetiliuoto opijaus – 16,43 l;
- gryno opijaus – 236 g;
- heroino – 89,3 g;
- marihuanos – 8063 g;

4) narkotikų biznis glaudžiai susijęs su organizuotu nusikalstamumu. Palankią geografinę padėtį turinti Lietuva tapo tranzito iš rytų į vakarus šalimi. Susidarė geros sąlygos neteisėtai gabenti psichotropines bei narkotines medžiagas per Lietuvą iš Rytų į Vakarų Europą ir atvirkščiai, taip pat jas platinti Lietuvoje. Lietuvos nusikalstamų struktūrų atstovai užsiima tokia kontrabanda tarptautiniu mastu. VRM duomenimis, kas dešimta organizuota nusikaltėlių grupė vertėsi narkotikų bizniu.

Spartus psichotropinių ir narkotinių medžiagų plitimas ir su juo susijęs nusikalstamumo, taip pat ir organizuoto (neteisėta narkotikų prekyba), didėjimas verčia tobulinti baudžiamuosius įstatymus, nustatančius atsakomybę už neteisėtus veiksmus su psichotropinėmis arba narkotinėmis medžiagomis.

Pirma, reikėtų labiau diferencijuoti baudžiamąją atsakomybę, atsižvelgiant į tiriamų nusikaltimų dalyką. Šių nusikaltimų dalykas yra psichotropinės arba narkotinės medžiagos. LR BK 232¹ str. 8 d. šios medžiagos apibūdintos taip: “Narkotinės ir psichotropinės medžiagos – tai augalai, preparatai, priemonės arba medžiagos, kurios pagal Lietuvos Respublikos narkotinių ir psichotropinių medžiagų kontrolės įstatymą įrašytos į Sveikatos apsaugos ministerijos tvirtinamus narkotinių ir psichotropinių medžiagų sąrašus”. Toks sąrašas yra priimtas 1997 metų balandžio 28 d., atitinka esamą padėtį ir minėtas tarptautines konvencijas. LR BK straipsniuose, numatančiuose atsakomybę už nusikaltimus, kurių dalykas yra psichotropinės arba narkotinės medžiagos, bausmės rūšis ir jos dydis mažai arba išvis nepriklauso nuo tų medžiagų savybių, galinčių labai greitai arba iš lėto sukelti psichinę ir (ar) fizinę priklausomybę, bei jų kiekio (masto).

Tiesa, LR BK 232¹ str. 4 d. vartojamos “ypač stiprių psichotropinių ar narkotinių medžiagų, sukeliančių pavojų gyvybei”, LR BK 232¹ str. 5 d. ir 232³ str. 3 d. – “stambaus masto”, 312 str. 2 d. “itin stambaus masto” sąvokos. Tačiau nei pačiame BK, nei kituose įstatymuose šios sąvokos neaiškinamos. Anksčiau vadovautasi buvusios TSRS SAM išleistu įsakymu dėl nedidelio, didelio ir stambaus narkotinių medžiagų kiekio. Panaikinus šį sovietinį norminį aktą, nustatyti psichotropinių arba narkotinių medžiagų kiekį nėra lengva. Antai į Kauno apygardos teismo baudžiamųjų bylų skyriaus klausimus, koks kiekis narkotinių priemonių – aguonų galvučių ir stiebelių – laikomas nedideliu kiekiu pagal LR ATPK 44 str., už kokio kiekio šių narkotinių priemonių gaminimą, įsigijimą, laikymą, gabenimą ar siuntimą traukiama baudžiamojon atsakomybėn, koks kiekis narkotinių priemonių – aguonų galvučių ir stiebelių – laikomas stambaus masto (BK 232¹ str. 4 d.), itin stambaus masto (BK 312 str. 2 d.), Lietuvos Aukščiausiojo teismo baudžiamųjų bylų skyrius atsakė:

Įstatymų leidėjas nenurodė, kokį kiekį narkotinių priemonių (ne vien aguonų galvučių ir stiebelių) reikia laikyti nedideliu kiekiu pagal ATPK 44 str. Taip pat nenurodė, už kokį narkotinių priemonių gaminimo, įsigijimo, laikymo, siuntimo, realizavimo kiekį traukiama baudžiamojon atsakomybėn (BK 232¹ str. 1-3 d.), koks kiekis narkotinių priemonių laikomas stambaus masto (BK 232¹ str. 4 d.). Atsižvelgdami į nusistovėjusią teisinę praktiką, minėtų ATPK ir BK normų prasmę ir aguonų galvučių bei stiebelių masėje esančių cheminių medžiagų savybes manome, kad 10 g narkotinių priemonių – aguonų galvučių bei stiebelių – yra nedidelis kiekis (ATPK 44 str.). Už 10 g – 2 kg šių narkotinių priemonių gaminimą, įsigijimą, laikymą, gabenimą, siuntimą, realizavimą traukiama baudžiamojon atsakomybėn pagal BK 232¹ str. 1-3 d., o daugiau kaip 2 kg aguonų galvučių ir stiebelių laikomi stambaus masto

kiekiu (BK 232¹ str. 4 d.). Pagal BK 312 str. narkotinių priemonių gabenimas per Lietuvos Respublikos valstybės sieną nepateikiant jų muitinei ir neturint leidimo jas vežti, neatsižvelgiant į mastą, kvalifikuojamas pagal šio str. 2 d. [3: 161-162]. Žinoma, toks paaiškinimas neišsprendžia klausimo. Reali padėtis jau seniai verčia kalbėti ne tik apie “aguonų galvutes ir stiebelius”.

Psichotropines arba narkotines medžiagas, atsižvelgiant į jų savybes, galima suskirstyti į 3 grupes:

- ypač stiprios psichotropinės arba narkotinės medžiagos, keliančios pavojų žmogaus gyvybei (kokainas, opijus ir jo preparatas, lizergidas (LSD) ir kt.);
- psichotropinės arba narkotinės medžiagos, pavojingos žmogaus gyvybei ir sveikatai (kanapės ir jų dalys, amfetaminas);
- psichotropinės arba narkotinės medžiagos, darančios žalą žmogaus sveikatai – vadinamieji švelnieji narkotikai (kai kurie morfino dariniai, marihuana ir kt.).

Nustatant psichotropinių arba narkotinių medžiagų tam tikrą mastą, skirstant jas į grupes (pagal poveikį žmogaus gyvybei ir sveikatai), turėtų būti vadovaujama įstatymu. Tokio įstatymo projektą, atsižvelgdama į Teisingumo, Vidaus reikalų ir Sveikatos apsaugos ministerijų bei kitų suinteresuotų žinybų siūlymus, privalėtų, pasitelkusi ekspertus, parengti Vyriausybinių narkotikų kontrolės komisija.

Psichotropinių arba narkotinių medžiagų masto nustatymas ir jų suskirstymas į atskiras grupes leistų labiau diferencijuoti atsakomybę už neteisėtus veiksmus, susijusius su šiomis medžiagomis. Kartu būtų galima nustatyti ir kitokią baudžiamųjų sankcijų struktūrą, kuri padėtų spręsti dvejopo pobūdžio uždavinį:

- a) sudaryti teisingas galimybes priimti mažiau laisvės atėmimo nuosprendžių;
- b) plačiau taikyti alternatyvias laisvės atėmimo bausmes. Tai atitiktų ir 1988 metų JTO konvencijos dvasią, kurios 3 str. 4 d. nurodoma, kad “kiekviena šalis, atsižvelgdama į šių nusikalstamų veiksmų rimtumą”, gali taikyti tokias sankcijas kaip įkalinimas, kitokios rūšies laisvės atėmimas, baudos ir konfiskacija”, o “tam tikrais atvejais, kai padaromas mažareikšmis pažeidimas, kaip nuteisimo arba nuobaudos alternatyvą šalys gali numatyti tokias priemones kaip perauklėjimas, darbingumo sugrąžinimas, socialinė reintegracija, taip pat, jeigu pažeidėjais yra narkomanas, jo gydymas ir tolesnis stebėjimas”.

Antra, naujų veikų kriminalizavimas ir kai kurių dekriminalizavimas. 1988 metų JTO konvencijos 3 str. 1 d. nustatytas labai platus nusikalstamų veiksmų su psichotropinėmis arba narkotinėmis medžiagomis sąrašas, o 3 str. 2 d. įtvirtinama nuostata, kad, “atsižvelgdama į Konstitucijos nuostatas ir pagrindinius savo teisinės sistemos principus, kiekviena šalis imasi reikalingų priemonių, kad nacionaliniuose įstatymuose tyčinis bet kurios narkotinės priemonės arba psichotropinės medžiagos saugojimas, įsigijimas arba kultivavimas savo poreikiams būtų pripažintas nusikaltimu”.

Už daugelį 1988 metų JTO konvencijos 3 str. 1 d. išvardintų nusikalstamų veiksmų atsakomybė numatyta LR BK 232¹-232⁸ straipsniuose, 312 str. 2 d. Tačiau, atsižvelgiant į realią padėtį, reikėtų kriminalizuoti kai kuriuos Konvencijoje nurodytus neteisėtus tyčinius veiksmus. Tai:

- įrengimų, medžiagų arba priemonių, nurodytų 1988 metų JTO konvencijos I (lizergo rūgštis, pseudoefedrinas, 1-fenil-2-propanonas, ergometrinas, ergotaminas, efedrinas) ir II (acto rūgšties anhidridas, antranilo rūgštis, acetonas, priperidinas, etileteris, fenilacto rūgštis) lentelėse [1], gaminimas, gabenimas arba platinimas žinant, kad jie skirti psichotropinių ir narkotinių medžiagų neteisėtam kultivavimui, gamybai arba gaminimui;
- turto įsigijimas arba realizavimas, jeigu jo įsigijimo metu buvo žinoma, kad šis turtas buvo gautas įvykdžius tyčinius neteisėtus veiksmus, susijusius su psichotropinėmis ar narkotinėmis medžiagomis. Šiuo metu nustatyta atsakomybė tik už turto, gauto LR BK 232² str. numatyto būdu, įsigijimą arba realizavimą. Turto įsigijimas nusikalstamu būdu arba jo realizavimas turėtų apimti ne tik psichotropinių arba narkotinių medžiagų grobimą, bet ir kitus tyčinius neteisėtus veiksmus – gaminimą,

pardavimą arba kitokį platinimą (BK 232¹ str.), lindynių psichotropinėms ar narkotinėms medžiagoms vartoti organizavimą arba laikymą (BK 232⁴ str.), psichotropinių arba narkotinių medžiagų gaminimo, įgijimo, laikymo, apskaitos, išdavimo, gabenimo ar siuntimo nustatytų taisyklių pažeidimą (BK 232⁶ str.). Visi šie nusikalstami veiksmai yra patys "pelningiausi", atnešantys narkotikų biznio atstovams didžiausias pajamas.

Be to, būtina patikslinti kai kurių BK straipsnių dispozicijas. Antai BK 232² str. nustatyta atsakomybė už psichotropinių arba narkotinių medžiagų grobimą neapima tokių medžiagų prievartavimo. Nors kai kuriais esminiais nusikaltimo požymiais prievartavimas panašus į grobimą, bet su juo jokių būdu nesutapatinamas, todėl tikslinga nustatyti baudžiamąją atsakomybę už psichotropinių arba narkotinių medžiagų prievartavimą.

Būtina labiau diferencijuoti baudžiamąją atsakomybę už psichotropinių arba narkotinių medžiagų kontrabandą.

Psichotropinių arba narkotinių medžiagų kontrabanda gali būti stambaus masto, ja gali užsiimti organizuota grupė, pareigūnas, besinaudojantis tarnybine padėtimi, arba asmuo, pirmiau padaręs tokį pat nusikaltimą. Dėl to turi būti nevienoda ir ja užsiimančių asmenų atsakomybė. Vadinasi, atsakomybę už psichotropinių arba narkotinių medžiagų kontrabandą turi numatyti BK atskiras straipsnis. Antroje straipsnio dalyje būtina nustatyti šiuos kvalifikuojamuosius požymius:

"ta pati veika padaryta stambiu mastu arba jeigu tai padarė organizuota grupė ar pareigūnas, pasinaudodamas tarnybine padėtimi, arba asmuo, pirmiau padaręs tokį pat nusikaltimą".

Matyt, iškyla ir kai kurių veikų dekriminalizacijos problema. Ar už visus neteisėtus veiksmus, numatytus BK 232¹ str. 1 d., būtina numatyti baudžiamąją atsakomybę? Iki šiol, užregistruotų nusikaltimų ir teistų asmenų statistikos duomenimis, daugiausia nusikaltimų sudarė neteisėtas narkotinių priemonių įsigijimas ir laikymas. Tokia praktika, aišku, neatitinka kovos su nusikaltimais, susijusiais su narkotinėmis priemonėmis, uždavinių. Narkotines priemones gaminantys ir jas parduodantys asmenys patys dažniausiai jų nevartoja, todėl retai patenka į teisiamųjų suolą. Tokie asmenys įtraukia į narkomanijos liūną vis daugiau žmonių, neretai šiam tikslui turi lindynių. Traukti baudžiamojon atsakomybėn už narkotinių priemonių įsigijimą, laikymą ir gabenimą nesiekiant jų parduoti, ypač jei kalbama apie silpno poveikio ir nedidelį psichotropinių arba narkotinių medžiagų kiekį, yra nehumaniška, juo labiau jei su tokia veikla susiję nepilnamečiai. Tokius žmones pirmiausia reikia gydyti, auklėti. Tikrais narkomanais (yra duomenų, kad 2/3) jie dažniausiai tampa atlikdami laivės atėmimo bausmę. Todėl, mūsų manymu, šių veikų pavojingumas visuomenei neatitinka nusikaltimų sampratos. Nepagrįsta šių veikų kriminalizacija tik trukdo kovoti su narkomanija.

Trečia, atsižvelgiant į kitų valstybių patirtį, 1988 metų JTO konvenciją ir realią padėtį Lietuvoje, jau numatytas kvalifikuojamąsias aplinkybes reikėtų papildyti naujomis:

- 1) jei nusikaltimai, kurių dalykas yra psichotropinės arba narkotinės medžiagos, padaryti organizuotos grupės. Jos skiriamieji požymiai – aukštesnis organizuotumo laipsnis, nusikalstamos veikos išsamus planavimas, pasiskirstymas vaidmenimis, suderinti veiksmai ir kt. Kaip kvalifikuojamasis požymis, numatytas daugelio valstybių, taip pat ir mūsų, baudžiamuosiuose įstatymuose, narkotikų biznis ir kiti neteisėti, su narkotikais susiję veiksmai, pastarojo meto kriminalistinės statistikos duomenimis, tampa organizuotų grupių veiklos objektu;
- 2) dalyvavimas tarptautinėje organizuotoje nusikalstamoje veikloje. Vakarų Europos šalių policijos organizacijų duomenimis, Klaipėda yra vienas pagrindinių psichotropinių ir narkotinių medžiagų tranzito punktų. Čia veikia 2-3 elitinės organizuotos

- grupės, susijusios su tarptautiniu narkotikų bizniu [4];
- 3) jei nusikaltimai, kurių dalykas yra psichotropinės arba narkotinės medžiagos, padaromi naudojant šaunamąjį ginklą arba sprogmenis. Toks kvalifikuojamasis požymis numatytas plėšimo, turto prievartavimo atveju, todėl visiškai nesuprantama, kodėl šio požymio nenumato BK 232² str. – didesnis nusikalstamos veikos, numatytos šiame straipsnyje, pavojingumo pobūdis ir laipsnis nekelia abejonių;
  - 4) nusikalstama veika bausmių vykdymo, mokymo ar visuomeninėje įstaigoje. VRM duomenimis, apie 2/3 į laisvę išėjusių žmonių narkotikus buvo pradėję vartoti bausmės atlikimo įstaigose. Trečdalis anonimiškai užpildžiusių VRM anketas atsakė, kad kalėjime gauti narkotikų nėra jokių kliūčių.
Jau niekam ne paslaptis, kad narkotikų Lietuvoje be didelio vargo galima įsigyti jaunimo lankomose kavinėse, klubuose ir diskotekose, skveruose ir gatvėse. Vyrauja nuomonė, kad narkotikai tapo bendrojo lavinimo mokyklų problema;
  - 5) jei nusikaltimą padarė valstybės pareigūnas ar valstybės tarnautojas ir šio nusikaltimo padarymas yra susijęs su pareigų vykdymu;
  - 6) nepilnamečio įtraukimas arba kitoks jo panaudojimas darant nusikaltimus, kurių dalykas yra psichotropinės arba narkotinės medžiagos.

Išvados

Straipsnyje keliamų problemų analizė leidžia padaryti tokias išvadas:

1. LR BK straipsniuose, nustatančiuose atsakomybę už nusikaltimų, kurių dalykas yra psichotropinės arba narkotinės medžiagos, bausmės rūšis ir jos dydis turėtų priklausyti nuo tų medžiagų savybių, galinčių labai greitai arba iš lėto sukelti psichinę ir (ar) fizinę priklausomybę, taip pat ir nuo jų kiekio (masto).
2. Psichotropinių arba narkotinių medžiagų suskirstymas, atsižvelgiant į poveikį žmogaus gyvybei ir sveikatai, į grupes ir tų medžiagų tam tikro masto nustatymą turėtų reglamentuoti įstatymas.
3. Už daugelį 1988 m. JTO konvencijos 3 str. 1 d. išvardintų nusikaltimų veiksmų numatyta atsakomybė LR BK 232¹-232⁸ straipsniuose, 312 str. 2 d., tačiau, atsižvelgiant į realią padėtį, reikėtų kriminalizuoti kai kuriuos Konvencijoje nurodytus neteisėtus tyčinius veiksmus, patikslinti kai kurių BK straipsnių dispozicijas. Be to, iškyla ir kai kurių veikų dekriminalizacijos problema.
4. Atsižvelgiant į kitų valstybių patirtį, 1988 m. JTO konvenciją ir realią padėtį Lietuvoje, jau numatytas kvalifikuojamąsias aplinkybes reikėtų papildyti naujomis, kurios ir aptariamos straipsnyje.

□□□

LITERATŪRA

1. **Valstybės žinios**. – V., 1998. – Nr. 38.
2. **Kamarauskas S.** Narkotikai: situacija, tendencijos ir kontrolės problemos Lietuvoje // Teisės problemos. – V., 1994. – Nr. 4.
3. **Lietuvos Aukščiausiojo Teismo biuletenis** // Teismų praktika. – V., 1995. – Nr. 2.
4. **Respublika**. 1998 m. balandžio 18 d.

□□□

Development Problems of Legislation on Criminal Liability for Illegal Actions with Psychotropic or Narcotic Substances

J. Pečkaitis, Dr., Prof.
Law Academy of Lithuania

SUMMARY

Rapid spread of psychotropic and narcotic substances and growth of crime rate connected with it, increasing threat of organized crime connected with illegal trade of drugs cause the necessity of further development of criminal laws defining liability for illegal actions with psychotropic or narcotic substances. It could be done in these trends:

Primarily, further differentiation of criminal liability taking into consideration matters of analyzed crimes. Dependently on characteristics of psychotropic and drugs substances, they could be divided at least into three groups:

- especially strong psychotropic and narcotic substances causing threat to a person's life (e.g. cocaine, opium and its preparation, lysergide (LSD) and others);
- psychotropic or narcotic substances dangerous to a person's life and health (e.g. cannabis and composition parts, amphetamines);
- psychotropic or narcotic substances injurious to a person's health - so called mild narcotic drugs (e.g. some morphine preparations, marijuana, etc.).

Secondly, criminalization of new acts and decriminalization of some of them.

Thirdly, taking into consideration the experience of other countries, 1988 UN Convention and existing situation in Lithuania, besides the already predicted qualifying circumstances, it is necessary to supply them with some new circumstances.

